

EL LENGUATGE

La raó

Que en català hàgim creat el verb *enraonar*, derivat del substantiu *raó*, i amb un significat afí, si no equivalent, al de *parlar*, ha induït algú a veure-hi un reflex d'algun tret específic del caràcter de la nostra comunitat de parlants. Però nosaltres creiem que aquestes deduccions han d'ésser considerades amb molt d'escepticisme, tant mes que es presten fàcilment, manipulades segons el gust de cadascú, a conclusions contradictòries. El mateix fet de llengua ens permetria d'afirmar que som una comunitat tan ponderada i circumspecta que no concebem l'acte de la paraula sense la intervenció de la raó, o bé, contràriament, ue som tan banals que de qualsevol xerrameca insubstancial en diem *enraonar*, un verb que prové del substantiu *raó*. Només cal veure a qualsevol diccionari els diversos significats amb què avui podem usar aquest substantiu, entre ells el que, en plural, en fa un sinònim de *baralles* (de paraula). Si teniem la temptació de treure conclusions positives i falagueres de l'existència del verb *enraonar*, ja quines hauriem d'arribar a partir de la creació del substantiu *busca-raons* o *cerca-raons*?

La vida de les llengües, amb la creació de mots nous i l'ampliació (o la reducció) de l'extensió del significat dels ja existents, té una dinàmica pròpia, en què no sembla pas que influeixi gaire la psicologia o el caràcter de la comunitat dels seus parlants, sinó que més aviat ve determinada per la seva aptitud i per les seves necessitats. I així, el substantiu *raó*, que té com a significat bàsic o essencial "facultat de discórrer, de discernir la veritat" (Fabra), ha ampliat el seu camp de significació amb la designació d'altres idees i, alhora, ha fet efectiva la seva aptitud per a la derivació i la composició, és a dir, per a la formació de mots nous.

Un dels significats amb què avui usem el substantiu *raó* és el que en fa un sinònim de *motiu*, *argument*, fins i tot de *causa*, com en l'exemple del Fabra *Quina és la raó de la teva tristesa?* Però les raons que ens indueixen a obrar de tal o tal manera, o a dir tal o tal cosa, o amb què volem justificar el que hem fet o el que hem dit, solen ésser simples fets o circumstàncies de que tenim coneixement. El fet de ploure, per exemple, pot ésser una raó. Hi ha qui, de qualsevol d'aquestes raons, no vacil·la a dir-ne un *raonament*. Vet aquí un ús abusiu: *raonament* cal entendre "l'acció i l'efecte de raonar", amb tot el que comporta de deducció i de conseqüència lògica.

Albert Jané